

درس ۱۵

تاریخ ادبیات پیش از اسلام و قرن های اولیه هجری

۱۲۱- آثار فرهنگی ایرانیان پیش از اسلام چگونه به نسل های بعدی منتقل شد؟

۱۲۲- کتاب «اوستا» در آغاز چگونه بود؟ در دوره ساسانی چه وضعیتی داشت؟

۱۲۳- گروه زبان های ایرانی را تعریف کنید.

۱۲۴- آثار بر جای مانده زبان فارسی باستان کدامند و به چه خطی نوشته شده اند؟

۱۲۵- کدام زبان را فارسی میانه هم نامیده اند؟ چرا؟

۱۲۶- کدام آثار بیشتر به زبان پهلوی تألیف شده است؟

۱۲۷- یک رساله پهلوی نام ببرید که در زمرة آثار غیردینی به شمار می آید ولی رنگ دینی دارد.

۱۲۸- دو اثر پهلوی نام ببرید که از میان رفته است ولی ترجمه عربی و فارسی آنها با تغییرات فراوان در دست است.

۱۲۹- چرا آثار ادبی پهلوی غالباً به کتابت در نیامده بود؟

۱۳۰- اشعار زبان پهلوی چه وضعیتی یافت؟

۱۳۱- دو اندرزنامه منتشر نام ببرید که هر دو اصل پارتی دارند.

۱۳۲- فارسی نو یا فارسی دری، چگونه شکل گرفت؟

۱۳۳- زبان فارسی چگونه الفبای عربی را پذیرفت؟

۱۳۴- فارسی دری چگونه عمومیت یافت؟

۱۳۵- وضعیت زبان و ادبیات پارسی در سه قرن اول هجری چگونه بود؟

۱۳۶- درباره تأثیر یعقوب لیث صفاری بر زبان فارسی توضیح دهید.

۱۳۷- پس از این که یعقوب لیث صفاری زبان فارسی را زبان رسمی قلمرو خود قرار داد، زبان فارسی چه وضعیتی یافت؟

۱۳۸- در قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم:

Ⓐ در آغاز این دوره، تأثیر دولت سامانی چگونه بود؟

Ⓑ دلیل توجه غزنویان به زبان پارسی چه بود؟

۱۳۹- دربار غزنویان به کدام شاعران پارسی گوی مزین بود؟

۱۴۰- در مجموع، قرن چهارم هجری را ارزیابی کنید.

۱۴۱- قرن چهارم با کدام دانشمند آغاز شد؟ با کدام شاعر ادامه یافت؟

۱۴۲- مردان مشهور از آغاز تا پایان این دوره (قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم) در کدام علوم سرگرم تألیف بودند؟

۱۴۳- وضعیت ابوعلی سینا در علم و ادب چگونه بود؟

۱۴۴- وجود کدام سخنواران، بیانگر اهمیت این دوره (قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم) است؟

۱۴۵- عصر اندیشه استقلال ملی ایران کدام قرن است؟

۱۴۶- امرای سامانی چگونه در برابر خلافت بغداد به هویتی مستقل دست پیدا می کنند؟

۱۴۷- هدف امرای سامانی از تشویق شاعران و نویسنده گان چه بود؟

۱۴۸- در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم:

Ⓐ کدام اصطلاحات وارد فارسی دری شدند؟

Ⓑ اصطلاحات علمی و ... چگونه وارد فارسی دری شدند؟

Ⓒ دانشمندان ایرانی در آغاز این دوره به ضرورت، آثار خود را به چه زبانی می نوشتند؟ چرا؟

Ⓓ ویژگی ها و خصایص شعر فارسی را در قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم ذکر کنید.

۱۵۰- پدر شعر فارسی کیست؟ دلیل این نام‌گذاری را بنویسید.

۱۵۱- در قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم:

Ⓐ حماسه ملی ایران با چه کسی به اوچ رسید؟

Ⓑ مدیحه‌سرایی چگونه جایگاه خود را پیدا کرد؟

Ⓒ رایج ترین انواع شعر را برشمارید.

Ⓓ شعر مدحی یا مدیحه‌سرایی چگونه رواج یافت؟

Ⓔ ویژگی‌های نثر عهد سامانی را برشمارید.

۱۵۲- متن: «پس امیر ابومنصور عبدالرزاق، دستور خویش، ابومنصور المُعتمری را بفرمود تا خداوندان کتب را، از دهقانان و فرزانگان ...»

Ⓐ موضوع این کتاب چیست؟

Ⓑ از چه کتابی است؟

Ⓒ چه مقداری از کتاب باقی مانده است؟

Ⓓ با توجه به متن زیر به سؤالات داده شده پاسخ دهید.

«این کتاب تفسیر بزرگ است ... این کتاب را بیاورند از بغداد ... پس دشخوار آمد خواندن این کتاب. امیر سید ابوالمظفر ابوصالح منصور، علمای ماواراءالنهر را گرد کرد و از ایشان فتوای کرد که روا باشد که ما این کتاب را به زبان پارسی گردانیم.»

Ⓐ اصل این کتاب را به زبان نوشته است.

Ⓑ متن فوق بخش‌هایی از کتاب است.

Ⓒ چه کسانی این کتاب را ترجمه کردند؟ به چه زبانی؟

Ⓓ متن زیر بخش‌هایی از کدام کتاب است؟

«اوین ضحاک را ازدها به وی، از آن گفتندی که بر کتف او دو پاره گوشت بود بزرگ بر رسته دراز، و سر آن به کردار ماری بود و آن را به زیر جامه اندر داشتی، و هرگاه که جامه از کتف برداشتی، خلق را به جادوی چنان نمودی که این دو ازدها است و ازین قبیل، مردمان ازو بترسیدندی؛ و عرب او را ضحاک گفتند ...»

۱۵۶- ابوعلی بلعمی به دستور چه کسی برای تألیف تاریخ بلعمی مأموریت یافت؟

۱۵۷- موضوع مشترک دو کتاب «شاہنامه ابومنصوری» و «تاریخ الرسل و الملوك» چیست؟

۱۵۸- درباره چگونگی ترجمه «تاریخ الرسل و الملوك» و شکل‌گیری «تاریخ بلعمی» توضیح دهید.

۱۵۹- تفاوت زبان دو کتاب «شاہنامه ابومنصوری» و «تاریخ الرسل و الملوك» چیست؟

Ⓐ جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

۱۶۰- زبان ایرانیان پیش از اسلام که ریشه و مادر زبان امروز ایران است، یا نامیده می‌شد.

۱۶۱- کتاب «اوستا» در دوره به نگارش درآمد.

۱۶۲- زبان فارسی باستان در دوره رایج بود.

۱۶۳- زبان پارتی در دوره رایج بود و تا اوایل دوره ساسانی نیز آثاری به این زبان تألیف می‌شد.

۱۶۴- بعضی از قطعات بازمانده پهلوی، اشعار و هستند.

۱۶۵- ادبیات فارسی دری به مفهوم واقعی خود، تقریباً همزمان با دولت پدید آمد.

۱۶۶- قرن و نیمة اول قرن مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی ایران بوده است.

۱۶۷- در زمان سامانیان، عمده‌ترین مرکز فرهنگی به شمار می‌آمد.

۱۶۸- شعر غنایی با دو شاعر مشهور و قوت و استحکام یافت.

۱۶۹- آغاز این دوره و نصیحت در شعر پارسی از آغاز قرن رایج شد.

۱۷۰- کسی که قصيدة تمام و کمال در موعظه و نصیحت سرود، بود؛ سپس شیوه او را ادامه داد.

۱۷۱- مأموریت ابوعلی بلعمی برای تألیف تاریخ بلعمی، برگرداندن کتاب اثر بود.

Ⓐ درست و نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید؛ سپس جملات نادرست را تصحیح نمایید.

۱۷۲- زبان پارتی در دوره اشکانیان رایج بود و در اوایل دوره ساسانی دیگر کتابی به این زبان تألیف نشد.

۱۷۳- شعر پهلوی به وضعی مشابه نثر دچار گردید.

۱۷۴- یکی از نتایج نفوذ اسلام، رواج تدریجی خط عربی بود.

۱۷۵- قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم، دوره ترقی در همه زمینه‌های علمی بود.

۱۷۶- آغاز این دوره (قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم) از نظر تاریخی با اوج حاکمیت صفاریان همزمان است.

۱۷۷- شعر حکمی و اندوزی در دوره سلجوقیان به وجود آمد و در دوره بعد (قرن چهارم و نیمة اول

قرن پنجم) به پختگی رسید.

نادرست

درست

نادرست

درست

نادرست

درست

نادرست

درست

نادرست

درست

نادرست

درست

۱۷۵ در هر یک از عبارات زیر، واژگان درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۱۷۸- آثار ادبی منتشر و منظوم پهلوی (از میان رفته است. - بخش‌های کمی از هر یک باقی مانده است).

۱۷۹- نخستین صورت زبان ادبی فارسی نو در برابر نفوذ عناصر زبان عربی، (فارسی دری - زبان پهلوی) بوده است.

۱۸۰- یعقوب لیث صفاری، زبان (عربی - فارسی دری) را زبان رسمی قلمرو خود اعلام کرد.

۱۸۱- پس از گذشت چند سده و رواج و نفوذ معارف اسلامی و متون دینی، آمیختگی زبان فارسی دری با زبان عربی (کاهش - افزایش) می‌یابد.

۱۸۲- آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی از آغاز قرن چهارم معمول گردید و در این باب قطعه‌هایی (کوتاه - بلند) سروده شد.

۱۸۳- کدام یک از موارد زیر از خصیصه‌های شعر قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم نیست؟

۱) سادگی فکر ۲) نظر به واقعیت بیرونی ۳) آوردن ترکیبات کهن ۴) به کارگیری انواع توصیف

۱۸۴- همه موارد زیر به جز در شعر این دوره (قرن چهارم و نیمة اول قرن پنجم) آغاز گشت.

۱) داستان‌سرایی و قصه‌پردازی ۲) آوردن حکایت‌ها و مثل‌ها ۳) مطالب حکمی و اندرزی ۴) مدحه‌سرایی

۱۸۵- مؤلف کدام یک از کتاب‌های زیر، بیش از یک نفر است؟

۱) شاهنامه ابومنصوری ۲) تفسیر طبری ۳) تاریخ بلعمی ۴) تاریخ الرسل و الملوك

۱۸۶- مؤلف کدام دو اثر یکسان است؟

۱) شاهنامه ابومنصوری - تاریخ بلعمی

۲) تفسیر طبری - تاریخ الرسل و الملوك

۳) ترجمه تفسیر طبری - تاریخ بلعمی

۴) شاهنامه ابومنصوری - ترجمه تفسیر طبری

۲۱۴- شهر یاران بود و خاک مهربانان این دیار (—ل) (—ل) (—ل)

۲۱۵- اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را (ل—ل) (ل—ل) (—ل)

⊕ برای هر یک از مصraigاهای داده شده، علامت‌گذاری مناسب را از جدول زیر انتخاب کنید.

۱) ل—ل—ل—ل—ل—ل—

۲) ل—ل—ل—ل—ل—ل—

۳) ل—ل—ل—ل—ل—ل—

۱) ل—ل—ل—ل—ل—ل—

۲) ل—ل—ل—ل—ل—ل—

۳) ل—ل—ل—ل—ل—ل—

۲۱۶- خرد بهتر از هر چه ایزد بداد

۲۱۷- چنان خوب رویی بدان دلربایی

۲۱۸- عمر گویندم که ضایع می‌کنی با خوب‌رویان

۲۱۹- دل برد و تن در داده‌ام ور می‌کشد استاده‌ام

۲۲۰- نه چندان آرزومندم که وصفش در بیان آید

۲۲۱- اگر دودی رود بی‌آتشی نیست

⊕ واژگان مشخص شده در هر یک از مصraigاهای زیر با کدام ترکیب یا واژه درون کمانک هم‌وزن است؟

۲۲۲- شکایت از که کنم خانگی است غقازم (معرفت - تقابل)

۲۲۳- ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنى است (افتادن - مضطرب)

۲۲۴- چنان برند صبر از دل که ترکان خوان یغما را (زبان طوطی - یار مونس)

۲۲۵- حدیث از مطرب و می گو و راز دهر کم‌تر جو (سپر - عشق)

۲۲۶- که بر نظم تو افشارند فلک عقد ثرتیا را (شهادت - صحراء)

۲۲۷- مضطرب حال مگردان من سرگردان را (سرانجام - همدردی)

⊕ جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

۲۲۸- آشکارترین ابزار موسیقایی شعر، است.

۲۲۹- مقدار آوایی که دهان با یک بار بازشدن آن را ادا می‌کند، یا نامیده می‌شود.

۲۳۰- کوچکترین واحد آوایی زبان، است.

۲۳۱- هجا از پدید می‌آید.

۲۳۲- شکل نوشتاری واج را می‌نامند.

۲۳۳- در زبان فارسی واج وجود دارد.

۲۳۴- واج‌ها را به دو دسته و تقسیم می‌کنند.

۲۳۵- در کدام یک از واژگان زیر «و» صفت به کار رفته است؟

۴) خوشآواز

۳) خوبیش

۲) خورشید

۱) خوش

۲۳۶- تقطیع هجایی کدام مصraigah در مقابل آن نادرست آمده است؟

۱) با چشم پرنیرنگ او حافظ مکن آهنگ او (—ل—ل—ل—ل—ل—ل—)

۲) ساقیا برخیز و در ده جام را (—ل—ل—ل—ل—ل—)

۳) روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد (—ل—ل—ل—ل—ل—)

۴) خیالش در نظر چون آیدم خواب؟ (ل—ل—ل—ل—ل—)

۲۳۷- وزن کدام بیت با بقیه متفاوت است؟

۱) بدیدم جهان را نوایی ندارد

۲) به دل گفتم ز چشمانش بپرهیز

۳) ز صورت پرستیدنست می‌هراسم

۴) مزاران در از خلق بر خود بیندی

جهان در جهان آشنایی ندارد
که هشیاران نیا ویزند با مست
که تازنده‌ای ره به معنی ندانی
گرت باز باشد دری آسمانی